

*Роман Кушнерик,
студент 4 курсу спеціальності 035
«Німецько-український переклад та
переклад з другої іноземної мови»
Науковий керівник: **Сеник Галина Іванівна,**
канд. філол. наук, асистент кафедри германського, загального і
порівняльного мовознавства,
Чернівецький національний університет ім.Ю.Федьковича,
м. Чернівці*

**НІМЕЦЬКІ ЛЕКСИЧНІ ЗАПОЗИЧЕННЯ ТА ІНТЕРФЕРЕНЦІЇ У МОВІ
СУЧАСНИХ БУКОВИНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ
(НА МАТЕРІАЛІ ТВОРІВ МАРІЇ МАТІОС, МАКСИМА ДУПЕШКО ТА
ХРИСТИНИ ВЕНГРИНЮК)**

Динамічним зовнішнім фактором розвитку мови є мовні контакти, у процесі яких і формується *інтерференція*. У лінгвістиці проблема інтерференції досліджується в рамках мовних контактів і це поняття розуміють як “порушення білінгвами (людиною, яка володіє двома мовами) норм і правил співвідношення двох контактуючих мов” [1, с. 162]. На думку Е. Хаугена, інтерференція являє собою “випадки відхилення від норм мови, що з’являються в мові двомовних носіїв у результаті знайомства з іншими мовами” [1, с. 65].

У методичній літературі виокремлюють такі види інтерференції: 1) *за походженням – зовнішня і внутрішня*; 2) *за характером перенесення навичок рідної мови – пряма і непряма*; 3) *за характером прояву – неприхована і прихована*; 4) *за лінгвістичною природою – фонетична, лексична, граматична*.

Фонетична інтерференція, як випливає з назви, спостерігається на фонетичному рівні. Мовець переносить вимову, отриману ним в процесі оволодіння рідною, домінуючою мовою, на мову, яка вивчається, і, тим самим, порушує фонетичну норму останньої. Цей процес і є причиною появи акценту.

Граматична інтерференція проявляється в тих випадках, коли той, хто вивчає іноземну мову застосовує граматичні правила, властиві його рідній мові

до аналогічних елементів іноземної. Очевидно, що граматичні правила при цьому далеко не завжди можуть збігатися [2].

Третій вид інтерференції – це *лексична інтерференція*. Здебільшого лексична інтерференція виникає через часткові відмінності у смислових структурах багатозначних слів, відмінностями у семантиці членів синонімічних рядів обох мов, порушенням лексичної сполучуваності тощо.

Отже, інтерференція: по-перше, є явищем взаємодії структур і структурних елементів двох мов у процесі спілкування двомовного населення; по-друге, це невід'ємна складова частина процесу повільного, поступового проникнення того чи іншого чужомовного елемента в систему мови-сприймача; по-третє, це перенесення навичок, що являє собою складне явище людської психіки, механізм якого дає людині можливість використовувати те, чим вона вже оволоділа за нових чи відносно нових обставин; по-четверте, інтерференція – це неусвідомлене перенесення елементів однієї мови в мовлення іншої.

Неординарною у сфері запозичень є мовна інтерференція та взаємовплив мов на теренах Буковини у XIX-XXI ст.

За спостереженнями Дж. Томаса, роль слів, запозичених із німецької мови, полягає в окресленні дихотомії між розмовним і писемним мовним вжитком. Дж. Томас подає таку лексику, яка вживалася в писемній та розмовній українській мові галичан та буковинців у кінці XIX – на початку XX ст., напр.: *Decke* (деко „ковдра”), *Familie* (фамілія „родина, родичі”), *fein* (файний „гарний”), *Geschäft* (гешефт „справа, обладка”), *Luft* (люфт „повітря”); *Pech* (пех „халепа, прикрий випадок”), *Platz* (пляц „майдан, відкрите місце”), *spacieren* (шпацірувати „йти на прохід, на прогулянку”); *Speck* (шпек „шпик, сало”), *Strudel* (струдель „завиванець”) [3, с. 347].

В регіоні Буковини зустрічаємо практично всі види міжмовних контактів, які описуються в інтерлінгвістиці. Мовні контакти класифікуються за різними критеріями: *за мовною ознакою, тобто за належністю до тієї чи іншої мови; за ознакою мовного узусу (ідіоми); за територіальною ознакою; за ознакою*

середовища контактування та засвоєння мови; за ознакою домінантності / субординантності.

Провівши дослідження, відібраних творів авторів ХХІ ст. на Буковині: Марія Матіос; Христина Венгринюк; Максим Дупешко.

Можна стверджувати, що чим більший проміжок часу від безпосереднього контактування різних мовних культур, тим завуальованішим стає фонд культур, інтерференційної лексики. Практика дослідження стала яскравим прикладом цього процесу. Якщо у творах українських літераторів спостерігаємо велику кількість німецькомовних слів, які увійшли в український лексичний фонд буковинської літератури у ХІХ-ХХ ст. [4], то тільки у творах письменниці старшого покоління М. Матіос ХХІ ст. були зафіксовані приклади німецькомовної лексики для створення та передачі місцевого колориту.

“Тоді приходила мати і казала нам: «Ой, замкнуть вас до цугундери, хлопці, замкнуть». Обурений тато відповідав: «Не жвинди, жінко, мерджерем. нах дер кюхе» [7].

Кюхе належить до відомої трійки К (**K**inder, **K**üche, **K**irche). Усталений німецькомовний вислів, що описує основні історичні уявлення про соціальну роль жінок в консервативній німецькій системі цінностей. Вираз мав на увазі обмеження інтересів жінки лише трьома сферами: вихованням дітей, готуванням їжі та відвідуванням церкви [5].

“Залізо валяється шанцями, берегами, і попід самим клубом. Пропадає задурно чиясь праця, а оцей, що з Гвером, - показав очима на міліціонера, - цього не видить” [8].

Гвер - рушниця, походить від Gewéhr пов'язане з двн. wєrġan «захищати, обороняти», спорідненим з гот. warġan «перешкоджати», псл. вогь «огорожа, паркан», укр. [вір] «жердяна огорожа». В цьому випадку спостерігається спрощення слова [6].

У сучасних буковинських письменників практично німецькомовна лексика відсутня, хоча спостерігається доволі часто російський суржик.

Отже, науковий пошук засвідчив, що лексичний склад мови обумовлений двома чинниками: відмиранням застарілих слів і висловів та утворенням нових слів і висловів. Ці зміни й спричиняють оновлення лексики мови. Тому наявність запозичень із різних мов у тій чи тій мові не ослаблює, а, навпаки, збагачує словниковий склад. Лексична система мови має невичерпні резерви для безперервного розвитку словникового складу.

Список використаних джерел:

1. Волошок І. Ю. Інтерференція та її типи на різних мовних рівнях. *Педагогічні науки* : збірник наукових праць. Херсон, 2012. № 2. С. 81-85;
2. Ребко А. В. Лингвистическая интерференция и ее виды на примере русского и французского языков. *Сборник трудов Белорусского государственного университета*. URL: <https://docplayer.ru/200093657-Lingvisticheskaya-interferenciya-i-ee-vidy-na-primere-russkogo-i-francuzskogo-yazykov-rebko-a-v-beloruskiy-gosudarstvennyy-universitet.html> (дата звернення: 12.04.2021).
3. Thomas George. The Role of German Loanwords in the Slavic Languages of the Former Habsburg Empire. *Canadian Slavonic Papers* : revue canadienne des slavistes. 1997. Vol. XXXIX. Nr. 3-4, P. 333-359.
4. Сенік Г. І. Українсько-німецькі мовні контакти на Буковині : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.17 / Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2014. 200 с.
5. <https://uk.wikipedia.org/wiki/Kinder, K\u00fcche, Kirche>
6. <https://goroh.pp.ua/Етимологія/>
7. Дупешко М. Історія, варта цілого яблуневого саду: роман. Чернівці : Книги - XXI, 2017. 160 с.
8. Матіос М. Солодка Даруся. Львів : ЛА "ПІРАМІДА", 2004. 176 с.